

Ingemar Härdelin

Hundra brev i kärlek

En alldeles sann historia om och av mina föräldrar

En aldeles sann historia om och av mina föräldrar

Som vuxen ser man ofta tillbaka på sitt liv. Barndomen och uppväxtåren blir ett tema man förmodligen aldrig kan låta bli att i tankarna återvända till. Kanske särskilt när föräldrarna inte längre finns i livet, och när man börjar inse att det egna livets dagar snart är räknade. Jag tror att vi alla aldrig kan låta bli att reflektera över våra föräldrar. Vi vet att de har haft ett enormt inflytande på våra liv och format oss, inte bara genom sina gener, utan också i lika hög grad genom sina värderingar, normer, attityder och sätt att vara.

Den bok jag här lämnar över till dig som läsare att ta del av är väldigt speciell. Den skildrar två trängande människosjäalars första himlastormande möte i kärlek och upptäckarglädje, när de som unga vuxna i trettioårsåldern finner varandra och inleder en lång och minst sagt intensiv brevväxling. Men jag vill börja boken med en skildring av mina föräldrar som jag såg dem 2017, alltså tre år *innan* jag började läsningen av de hundra breven. Den grundar sig på de känslor och tankar jag som pensionär långt upp i åren format inom mig utifrån de upplevelser och minnen jag har fått genom dem. Det var ett försök att ge en nyanserad och rättvisande bild, något man i ungdomen har svårare att ge på grund av bristande distans. Jag satte rubriken "Min mamma" eftersom jag fokuserar mest på henne, men mina tankar om pappa finns också med som ett självklart komplement.

Nu, när projektet är avslutat och överlämnat till dig att be-

grunda, kan jag bara uttrycka min glädje över upplevelsen och förmånen att ha fått ta del av dessa brev. Läsningen har vidgat min kunskap om mina föräldrars synnerligen olika personligheter och också förmedlat en mer nyanserad och fördjupad bild av deras tänkande och känsloliv.

Ingemar Härdelin

Min mamma

(Reflexioner i mogen ålder 2017)

Så synd att du aldrig träffade min mamma! Om du gjort det skulle du aldrig glömma henne. Det har ingen gjort som någon gång mötte henne. Hur hon var? Ja, det skall jag berätta för dig. Hon var verkligen en människa värd att lära känna, och naturligtvis blir det här min upplevelse av henne.

Min mamma var född på artonhundratalet! Det låter svindlande år 2017, men 1894 kom hon till världen i Göteborg. Hon var nummer två i en syskonskara som med åren blev sex totalt. Föräldrarna var fromma kristna med rötterna i frikyrkorörelsen. Det innebar stränga regler för alla i familjen hur livet skulle levas. Pappan var lärare och mannen var – ja, kunde hon vara annat än Mamma? Ekonomin var inte lysande givetvis med så många barn i huset, och lärarlöner var inte heller anpassade för en storfamilj. Situationen löstes emellertid genom att pappan startade en skoltidning som han till sin död gav ut och själv skrev det mesta i. Det innebar många sena kvällar med fotogenlampan som enda belysning.

Min mamma hette Gunhild Charlotta och kallades Gunhild. Hon blev starkt påverkad av den kristna tron och beslöt sig tidigt för att bli diakonissa. Detta var inte ett YRKE i början av nittonhundratalet, utan ett KALL. Som diakonissa fick man inte gifta sig, utan uppgiften var att osjälviskt TJÄNA andra. Efter många år i flickskola började hon som elev vid Samariterhemmet i Uppsala. Där fick hon en gedigen utbildning till sjuksköterska. Hon blev ytterst skicklig, speciellt när det gällde insatser som krävde stor precision. Hon skulle ha kunnat bli en utmärkt kirurg. Hennes motorik och

handlag var perfekt anpassade för detta. Under sitt långa liv bevisade hon det många gånger genom utomordentligt välgjorda möbler med fint utskurna mönster, oerhört fina handarbeten, teckningar utförda med makalös precision och inte minst föredömligt utförda småoperationer.

Hon var vacker, min mamma. Hon hade perfekt formad kropp med rak hållning, huvudet stolt upprätt och blicken var klar och granskande. Hennes mörka vackra hår hade fått växa långt och var stramt uppsatt runt huvudet. Det gjorde att hon kunde se ganska sträng ut, något som accentuerades med åren. Efter sin utbildning tjänstgjorde hon några år bland gamla och sjuka människor vid olika behandlingshem, och hennes insatser var oklanderligt berömvärda. Som diakonissa fick hon avlägga ett motto för sitt liv, och det blev ”PLIKTEN FRAMFÖR ALLT”. Detta kom också att i hög grad prägla henne under återstoden av livet.

Vid ett besök i Finspång i mitten på tjugotalet blev hon kallad till en präst som behövde få en tå omplåstrad. Det var en ung, vacker och ogift man i hennes egen ålder. Han blev över öronen förälskad i henne, och hon var säkert inte oberörd. Men en diakonissa fick som sagt inte gifta sig. Emellertid inledde de en intensiv brevväxling som resulterade i förlovning som i sin tur resulterade i att hon var tvungen att avsäga sig sin tjänst som diakonissa. Det var ett stort offer, som hon säkert gjorde med blandade känslor. Den unge prästen, min blivande pappa Erik, hade tjänst som pastorsadjunkt i Bollnäs, och 1926 skedde bröllopet i Lundby kapell. Snart var mamma gravid, och februari 1927 föddes min äldste bror Alf. I juni året därpå föds pojke nummer två, Bengt.

Nu hade verkligen en ny era börjat. 1928 fick pappa tjänst som kyrkoherde i en då gudsförgäten by i norra Hälsingland som heter Ramsjö. Här väntade en stor prästgård med utedass och tolv kakelugnsuppvärmda rum. Omställningen var enorm. Bara skötsel av huset krävde en betydande insats, och därutöver kom församlingsarbetet som dessvärre till en början var helt ogörligt och avvaktande. Det visade sig att byborna inte hade tilltro till präster

och kyrka längre på grund av en tragisk händelse alldeles innan. Min pappas företrädare hade skjutit sig i kyrkans sakristia efter oegentligheter han inte klarat av att reda ut. Församlingen hatade präster och kyrka, något som omedelbart visade sig genom total bojkott av kyrkobesök. Till gudstjänsterna kom endast kantorn och klockaren, möjligen också deras respektive.

Det var ingen lätt start. Viktigaste uppgiften måste nu vara att bygga upp förtroendet för kyrkan igen, men hur skulle man börja? Första tiden såg mörk ut, men allteftersom månaderna gick ökade antalet besökare sakta men säkert. Varför kan jag bara gissa. Både pappa och mamma hade inställningen att deras livsuppgift var att tjäna sina medmänniskor. Pappa sökte upp folk i stugorna och pratade med dem. Han hade ett avväpnande sätt att bemöta olika sorts människor, bönder som professorer. Det var hans styrka. Snart började man tala väl om prästgården och dess invånare, särskilt som också mamma i allra högsta grad bidrog till den positiva utvecklingen. Genom sina medicinska kunskaper tog hon emot människor i prästgården som hade skadat sig på olika sätt. Det kunde vara en skogshuggare som huggit sig i benet eller en pojke som fått en metkrok i läppen. Hon tog aldrig betalt, och närmaste sjukhus låg sex mil från byn. På grund av de usla vägarna kunde en resa till Ljusdal ta en halv dag. På det sättet var hon snart outhärlig som "husdoktor" i byn.

Men påfrestningarna var stora och många. Förutom kampen att vinna själar tillbaka i församlingen utspelade sig också inom hemmet många större och mindre bataljer mellan pappa och mamma. Orsaken var komplex och svår att sätta ord på. Enkelt uttryckt kunde den viktigaste orsaken vara deras totalt olika personligheter. Pappa var en utpräglad känslomänniska med hett humör. Samtidigt hade han en avväpnande charm och han älskade människor och sitt kall. Men hans känslomässiga tänkande och agerande rimmade illa med mammas strikt intellektuella, rigorösa och logiska personlighet. Hon hade svårt att bli glad och acceptera pappas utåtriktade personlighet i sociala sammanhang eftersom hon själv inte lyckades vinna människor i samma takt som han. Jag tror att hon, trots ambitiösa omsorger om familj och församling, hade svårt att vinna människors

omedelbara sympati. Hon kunde lätt uppfattas som självcentrerad, och hon var oerhört bunden av sitt orubbligt förankrade normsystem som aldrig kunde ifrågasättas eller modereras. Kanske saknade hon helt enkelt flexibilitet och förmåga till omvärderingar. Många såg henne nog som rigid och kompromisslös, kanske också litet för allvarlig.

Naturligtvis kunde pappas öppna och utåtriktade synsätt skapa konflikter i relationen om man ser detta som en konkurrenssituation. Han visade sig vara en mycket framgångsrik medlare mellan äkta par som sökte sig till honom för att ge upp sina äktenskap. Oftast lyckades han genom sin lyhördhet och klokhet jämka ihop kontrahenterna och få dem att gå vidare. Mammans mer oförsonliga läggning hade betydligt svårare att se öppningarna och möjligheterna i en låst situation. Hon såg sig snarare som oförstådd och orättvist behandlad när hennes argument ifrågasattes. Då kunde hon bittert klaga och gråta inför hela familjen över den orättvisa och oförståelse hon mött.

Men mamma var mycket mer än så. Inom henne fanns oerhörda gåvor som tyvärr sällan fick utvecklas till sin fulla potential. Hon kunde skriva förnämliga små dikter vid valda tillfällen, när någon fyllde år till exempel. Hon hade ett känsligt öra för språk och nyanser. Hon kunde hålla briljanta tal och imponerade ofta med detta vid födelsedagar. Hon hade en djup bildning som uppehölls och utvecklades genom radiolyssnande samt bok- och tidningsläsning. Tyvärr räckte hennes tid sällan till mycket av denna ”lyx” eftersom hennes vardag alltmer med åren fylldes av plikter och åtaganden. Under tre år födde hon ytterligare tre barn varav jag var den sistfödde, Nu var barnskaran fulltalig med fem barn födda under en tidsperiod av fem år. Efter Alf och Bengt kom Astrid och Birgitta med ett års mellanrum, varefter jag blir den sistfödde juni 1932.

Mamma måste man lära känna på lång sikt. Hon kunde förefalla barsk och distanserad den första tiden, men när man väl kände henne hade man en vän för livet. Hon svek aldrig sina vänner, och de blev många med åren. Ofta såg man henne sitta vid nattlampan skrivandes brev till någon av dem. Detta gällde även pappa. Efter mina föräldrars

död fick vi syskon ärva en oerhörd mängd bevarad korrespondens. Det var så mycket att vi var tvungna att dela skörden mellan oss. Det blev oerhört intressant läsning som speglade deras tappra kamp i det hårda hälsingska klimatet.

1940 flyttade familjen till Duvbo, ett litet samhälle utanför Stockholm. Vi syskon började komma i "läroverksåldern". För att vi skulle kunna gå vidare i vår skolgång krävdes närhet till skolor, och närmaste läroverk under Ramsjötiden låg i Hudiksvall. Nu hade pappa fått tjänst som komminister, och familjen kunde flytta in i en stor villa med alla bekvämligheter. För oss ungar innebar flytten en revolution, och jag gissar att mina föräldrar upplevde detsamma.

Under åtta år stannade familjen i Duvbo. Det var ytterst aktiva år på alla sätt. Pappa och mamma var i sin krafts dagar och fyllde dagarna med församlingsarbete, där mamma var lika aktiv som pappa. Precis som i Ramsjö bjöds regelbundet på kyrkkaffe i prästgården efter gudstjänsten på söndagen. Mamma var drivande i syföreningen som varje år sålde sina alster vid en auktion före jul. Det blev inte mycket tid över för oss barn. Vi fick sköta oss själva, vilket var på gott och ont. För egen del hade mer engagemang i mitt skolarbete varit värdefullt. Ingen märkte konsekvenserna av min tonårsångest och vilsenhet i tillvaron. Men det är en annan historia.

Jag kan nog ändå säga att mamma blomstrade under de här åren. Här uppskattade människor henne för hennes osjälviska insatser och den kraft och engagemang hon lade ner. Hon var en given auktoritet vid alla sammankomster. Ingen ifrågasatte hennes självklara ledarskap. Man märkte att hon hade hittat en plats där hon kände sig behövd och omtyckt.

Men vem var hon egentligen på insidan, min mamma? Som vuxen har jag funderat mycket på det. Utåt hade hon så många ansikten, men vad rörde sig i hennes själ? Det känns som om man måste lägga pussel för att få en hel bild. Hon var en sammansatt människa, hade så många egenskaper och uttryck. Som barn minns jag henne som sträng och krävande. Jag har inga minnen av att

jag sökte mig upp i hennes knä, men det måste jag ändå ha gjort mina första år. Jag minns i stället kraven som alltid hängde i luften och rädslan att göra fel saker vilket resulterade i förmaningar, ibland kroppsbestraffning och inte minst skuldkänslor. Klimatet i syskonskaran var också ganska tufft, eftersom alla strävade efter uppmärksamhet och förmodligen kärlek. Jag tror säkert att vi fick mycket kärlek, men kanske ändå inte tillräckligt. Både pappa och mamma prioriterade sina uppgifter i församlingen.

Många gånger kunde jag uppfatta mamma som känslokall eller i varje fall litet okänslig för andra människors olika personligheter. När jag fått egna barn och farmor kom på besök kunde hon ge dem tillsägelser och ställa krav som omedelbart stötte bort dem. Jag uppfattade henne som en väldigt dålig psykolog. Eftersom jag själv är utbildad lärare förstod jag dem väl när de inte ville komma till farmor och prata med henne. Jag undrade om hon var på samma vis mot oss barn när jag var liten. Samtidigt kunde hon prata berömmande om dem när de inte var närvarande. Var hon ängslig för att ”skämma bort dem”? Jag undrar om hon inte trodde att beröm kunde skada barn. De kunde bli högfärdiga och själviska.

Jag vet att hon själv längtade efter uppskattning och uppmärksamhet. Alldeles väldigt mycket. På äldre dagar uppfattade jag henne som oerhört sympatisökande. Ibland till och med inställsam. Hade hon fått för litet kärlek, hade hennes liv varit för krävande och hårt? Jag vet att särskilt åren i Ramsjö var påfrestande, men jag tror också att hennes uppväxt i det stränga barndomshemmet kuvade och vingklippte henne en aning. Hon var visserligen en synnerligen stark människa, men kanske fick hennes drömmar aldrig blomma ut, kanske tillät hon inte det själv. Jag tänker på hennes valspråk ”Plikten framför allt”. Var det förbjudet att drömma om ljuvliga saker och att försöka förverkliga dem? Hade hon förbjudit glädjen i sitt liv att blomma?

De här frågorna har jag ställt många gånger därför att mina minnen av henne som sprudlande glad är så få. Jag ser henne framför mig idogt stretande med dagens alla plikter, ständigt spanande efter nästa uppgift att lägga händerna på. Hon kunde visserligen sitta ner

långa stunder, men då var alltid händerna verksamma med något ”nyttigt”, strumpstoppning eller broderi till exempel. Jag glömmer aldrig bilden av de stora ”stoppkorgen” som alltid var rågad med familjens trasiga kläder.

Kära mamma! Så synd att vi aldrig möttes på riktigt, du och jag. Jag fjärmade mig från dig redan i tidiga år därför att du var så sträng. Jag vågade inte berätta mina tankar för dig senare som vuxen heller, därför att du då nog skulle komma med pekpinnar och ogillande miner. Kanske var jag orättvis, men jag lyckades aldrig nå dig och du nådde inte mig heller. Ändå vet jag att det som fanns i ditt huvud var en guldgruva av intelligens och möjligheter som du inte vågade eller tillät dig utnyttja och använda. Så väldigt synd, mamma!

Men ingen som mötte dig och lärde känna dig glömmer dig. Det går inte. Din utstrålning var stark och alla kände din inre styrka. Du älskade människorna, du gav allt för dem, men älskade du dig själv? Det borde du gjort eftersom du gav så mycket till andra. Men du skulle ha gett litet mer till dig själv också. Kanske får du din belöning där du så starkt trodde att du skulle vara nu. Jag unnar dig det, kära mamma.

Prolog

När mina båda föräldrar var döda återstod ett gigantiskt arbete för mig och mina fyra syskon att skapa översikt och fördela deras efterlämnade kvarlåtenskap. Men det handlade inte bara om möbler och andra tillhörigheter. Den verkliga utmaningen låg på ett helt annat plan. Det visade sig nämligen, att de efterlämnade ett berg av kartonger som innehöll – hör och häpna – deras vuxna livs hela korrespondens! Därutöver hade de också sparat en stor mängd andra skrivna alster, till exempel predikningar och officiell korrespondens till myndigheter etc. Förutom alla mottagna brev fanns också i vissa fall kopior på de avsända breven, varför man lätt skulle kunna följa en brevväxling från båda håll.

Upptäckten blev nästan en chock för oss fem syskon. Vi visste ju att våra föräldrar alltid varit flitiga brevskrivare, men att omfattningen var så gigantisk hade vi inte kunnat föreställa oss. Vad skulle vi göra? Vi hade alla våra egna liv, fulla av aktiviteter och engagemang. Ingen av oss kände möjlighet att åta sig förvaltandet, och ännu mindre att gå igenom allt detta. Vi beslöt till sist att fördela lådorna sinsemellan, och för min del blev jag ansvarig för säkert tre, fyra rejäla kartonger, alla tunga som bly.

Min känsla inför detta var ambivalent. Naturligtvis insåg jag, att det jag tagit ansvar för var ett kulturarv och en ovärderlig skatt, som med största allvar och engagemang borde tas om hand och granskas. Men trycket och känslan inför denna gigantiska uppgift var tung. Jag stod mitt i livet med familj, hus och krävande arbete som lärare. Därutöver var jag fullt engagerad i såväl musikaliska som ideella åtaganden inom kulturlivet i Uppsala, där jag då levde och verkade.

Det blev också som jag befarade. Kartongerna blev stående i förråd under många, långa år. Jag hann göra flera uppbrott, först inom Uppsala, därefter söderut till Östergötland. Varje gång släpade jag pliktskyldigast med alla kartongerna och stuvade in dem i nästa förråd. Det dåliga samvetet gnagde. Skulle jag aldrig någonsin få möjlighet att åtminstone skaffa mig en överblick över innehållet? Men en dag efter många år tog jag resolut fram en av lådorna. Jag bodde då i en stor villa i Kisa i Östergötland. Nu var jag helt inställd på att göra en hård gallring, prioritera det absolut viktigaste, och helt sonika slänga det jag bedömde som mindre intressant eller angeläget. Det resulterade i att enbart pappas och mammas personliga korrespondens, främst till varandra men även till sina föräldrar och vissa intressanta personer i deras bekantskapskrets, skulle sparas.

Det blev ett frenetiskt arbete, förenat med ständiga intrikata bedömningar om vad jag skulle spara, och vilket som skulle slängas. Men nu fanns ingen återvändo. Allt måste gås igenom, nu skulle det äntligen bli av.

Särskilt ett av fynden var häpnadsväckande. I en låda för sig låg ett antal buntar med brev, alla sammanhållna med ett prydligt tygband. Det var pappas och mammas allra första korrespondens. Detta var ju makalöst. Breven var ordentligt numrerade. Men denna läsning kunde inte få hafsas igenom. Den måste ske med stor omsorg och få ta tid, en tid jag då inte hade. Lådan ställdes undan tillsammans med övrigt sparad materiel som ett lämpligt framtida pensionärsarbete.

I skrivande stund är jag åttiosju år. Jag är fortfarande vid relativt god vigör, men det är verkligen hög tid att äntligen gå till verket. Nu eller aldrig skall pappas och mammas första korrespondens läsas, långsamt och med eftertanke. Det blir en "tuff match". Breven är långa, ibland upp till sju stora helark, skrivna på båda sidor. Därtill är pappas såväl som mammas handstilar inte de lättaste att tyda. Men det är mödan värt. En helt annan bild än den jag förvärvat under åren växer fram, sakta men säkert. Så frejdigt, uppriktigt, förtroendefullt de skriver. Undan för undan byggs tilliten för varandra upp, och mycket snart är relationen stark och passionerad.

Båda, i synnerhet pappa, är oerhört mån om att vara totalt ärlig och öppen. Allt skall berättas – hans dåliga såväl som positiva egenskaper, känslor, tankar, drömmar, förhoppningar. Fram växer bilden av två kärlekshungrande människor, som hela vuxna livet åstundat detta möte i kärlek och passion. Året är 1925. Pappa är trettiotvå år, och mamma trettioett. Själva upplever de sig som ”gamla”. Båda har flera års erfarenhet av vuxenlivets krav och förväntningar. Ingen av dem har haft någon tidigare partnerrelation. Det är hög tid att finna sin livskamrat.

I mitten av juli 1925 samlas en grupp människor under några dagar i Finspång till någon form av konvent i kyrklig anda. Närvarande är ett antal präster och diakonissor. Ett litet drama utspelas under en av dagarna. En ung präst råkar skära sig i foten på en glasbit och måste plåstras om. Detta utförs av en likaledes ung och stilig diakonissa. Personerna ifråga heter Erik Härdelin och Gunhild Åkesson. Han är pastorsadjunkt och lärare i Bollnäs, född 1893 i Torsåker i Gästrikland. Hon är diakonissa på Lundby barnhem utanför Göteborg och född i Göteborg 1894.

Detta intermezzo får oanade konsekvenser. Pastorn blir upp över öronen förälskad, och diakonissan är inte heller oberörd. Efter konventets avslutande reser de tillsammans under några intensiva dagar runt i Hälsingland med pappas bil. Han är en av ytterst få Bollnäsbor vid den här tiden, som är ägare till en sådan raritet. Det är en Opel av 1914 års modell. Efter detta möte reser var och en tillbaka till sin vardag, och nu påbörjas ett intensivt utbyte av brev, vilket redan från början avslöjar starka känslor hos båda parter. I mer än etthundrafemtio tättskrivna brev från vardera sidan öppnar båda succesivt upp sitt innersta för varandra, något som nio månader senare resulterar i bröllop. Ofta blir det ett brev om dagen, för det mesta skrivet efter en mödosam arbetsdag i läslampans sken till framemot midnatt, eller ibland ännu senare. De upplever båda, att väntetiden fram till den slutgiltiga föreningen är outhärdligt lång och påfrestande. De har få chanser att träffas under tiden beroende på avståndet, och enda möjlighet till kontinuerlig kontakt är brevskrivning, och i undantagsfall telefonsamtal. Det är dessa ”möten”

jag vill lyfta fram i ljuset. Det är således inte en bok om mina föräldrar utan en bok av mina föräldrar!

Jag har efter moget övervägande valt att begränsa min bok till de första hundra breven, pappas och mammas allra första korrespondens. Det är en spännande, rörande och fascinerande läsning, en dialog skriven för nittiofem år sedan av två människor, som inom kort kommer att bli föräldrar till fem barn under en tidsperiod på fem år och fyra månader. *Den yngste av dessa är jag, den förste och hittills ende utomstående läsaren av dessa otroligt fascinerande dokument.*

Pappa är en av få i Hälsingland som vid den här tiden äger en bil, en Opel av 1914 års modell.

Mamma som diakonissa under utryckning i Göteborg.

Pappa i sitt inackorderingsrum hos fröknarna Hansson i Bollnäs.

Språket

När man läser en nästan hundra år gammal text, kan man givetvis förvänta sig ett annorlunda språk. Vi vet ju att utvecklingen inom ett språkområde, inte minst i våra dagar, snabbt förändras. Detta kan man höra och se dagliga exempel på. Nya ord myntas ständigt, samtidigt som andra glider in i glömskans mörker. Det syns kanske mest i journalistiken i dagstidningarna, där tidigare grammatiska mönster och regler inte alltid respekteras till fullo. Det nya sättet att umgås via internet har också skapat ett särskilt "dataspråk", som ofta kännetecknas av sammandragningar och förenklingar av orden, något som säkerligen också påverkar hela språkuppfattningen.

Det är således ett gyllene tillfälle, att i mina föräldrars korrespondens även notera de språkliga förändringar, som skett under denna långa tid. Det mest iögonfallande är förmodligen att predikaten är skrivna i pluralis, till exempel "Vi voro, vi stodo, vi fingo." Detta ger texten en ålderdomlig prägel tillika med mängd av ord och uttryck, som knappast någon i de yngre generationerna använder eller ens förstår i dag. Till exempel "förfärdiga", "det tycks mig...", "bidade" och så vidare.

Det språkligt märkliga i breven är emellertid, att såväl pappa som mamma samtidigt använder talspråk dessemellan, till exempel "varann, sen, härom dan". De är dessutom föga respektfulla när det gäller formell satsbyggnad. Mängder av meningar börjar med "Och..." varefter tankegången från föregående sats byggs på och fortsätter ett stycke till. Man får en känsla av, att båda är så ivriga att uttrycka sina tankar och känslor, att språket bara flödar djupt inifrån, utan

tanke på formellt korrekt meningsbyggnad. Detta ger samtidigt en stark närvarokänsla, en tyngd och trovärdighet åt innehållet. Pappas språk är generellt också mer flödande, ordrikt, metaforspäckat än mammas mer kontrollerade ordval. Hans meningar kan ibland trava bisats på bisats i en oändlig rad, ofta med tankstreck emellan, som om han inte kan bli tydlig nog. Därtill använder han med förkärlek massor av utropstecken. Det är påtagligt angeläget för honom att nå fram med sitt budskap, vilket också mestadels gör meningarna, och även breven, väldigt långa och ibland rätt krångliga. Stundtals saknas språklig konsekvens, när de plötsligt skriver ”vi var” och ”vi fick”. Man får känslan av att de lever i en tid med språklig ambivalens, en brytningstid mot förenklad satsbyggnad och ordbehandling.

Ytterligare en intressant iakttagelse är, hur språket hos båda plötsligt får en biblisk ton och vokabulär när de kommer in på frågor, som har med deras tro att göra. Särskilt pappa blir extra vältalig och nästan patetisk i sådana sammanhang. Stundtals kan också hans kärleksförklaringar likna utdrag ur Bibelns ”Höga Visan”. Mammas kärleksförklaringar är också passionerade, men mera ”kontrollerade” och ”jordförankrade”.

Jag har i återgivandet av brevtextern försökt vara så nära originaltexten som möjligt, och har endast i vissa oklara och/eller rent felskrivna sammanhang ändrat originaltexten. Jag har heller inte använt mina ”magisterglassögon” när det gäller rent grammatiska och språkliga avvikelser. Breven är ju ytterst privata och skrivna i full öppenhet och förtroende för motparten. Båda skribenterna drivs av starka behov av öppenhet och ärlighet i sin strävan och längtan efter närhet och innerlig gemenskap. Det viktiga har varit att lära känna och öppna sig för varandra. Känslan har kommit före det perfekta språket. Det är också en del av charmen och styrkan i detta helt unika material. Det är inte en roman man vill skriva – det är sin kropp och själ man vill överlämna till den utvalda. Detta är stort!

Ibland kan jag inte tyda vissa ord. Det kan vara ord jag ej förstår eller kan läsa på grund av handstilen eller en bläckplump. Det låter jag passera, eftersom det heller inte har relevans för förståelsen.

Man kan också utan överdrift säga, att språket i breven tydligt

röjer de olika personligheterna bakom orden. Det är ingen tvekan om, att det är två synnerligen olika karaktärer som öppnar upp sitt inre för varandra. Vari olikheterna består, överlåter jag emellertid till läsaren att själv bedöma. Det är heller inte min uppgift eller avsikt, att avge omdömen och värderingar om texternas innehåll. Speciellt pappa är mycket öppen med sina innersta tankar, åsikter och känslor. Han vill verkligen bli förstådd och älskad för den han är.

Hur gör jag då med alla namn på personer som nämns? En del känner jag till och har rent av mött i verkliga livet, men de flesta är okända, eller möjligen kända genom att mina föräldrar berättat om dem. Därför låter jag detta persongalleri passera, oftast utan kommentarer, eftersom det heller inte har någon större betydelse i sammanhanget.

Pappas och mammas närmaste anhöriga

Pappas och mammas familjer vill jag givetvis presentera. Pappa var enda barnet till en agronom, som också hette Erik, född i Valbo utanför Gävle 1855. Hans fru hette Wilhelmina Karolina, född 1847 i Tibble. De bosatte sig så småningom i Gävle, som på den tiden stavades Gefle. Farfar försökte en tid bedriva lantbruk i Hästbo, en by i Valbo kommun, men av olika anledningar lyckades han inte skapa lönsamhet med detta. Min farmor Wilhelmina startade då en matservering i Gävle och lyckades så bra, att de så småningom kunde köpa ett hyreshus i stadsdelen Brynäs, där de sedan bodde.

Mammas familj däremot, var betydligt större. Fadern hette Karl Åkesson, född i Skepparslöf 1866, var folkskollärare och redaktör för tidningen "Folkskolans vän". Hans fru hette Matilda Charlotta, födelsedatum okänt för mig. Hon blev hemmafru och mamma till sex barn. Äldst var Elof, sedermera filosof och universitetslärare i Lund. Därefter kom mamma som utbildade sig till diakonissa, vilket på den tiden som grund innefattade en gedigen sjuksköterskeutbildning. Nummer tre var Astrid, folkskollärare, nummer fyra

Arnold, officer med boköversättning som bisyssla. Näst sist kom Valborg, ekonomiföreståndarinna, och sist Ingegerd, "Ingan", som blev skolkökslärarinna.

Mammas familj (vid förlovingen):
Överst från vänster: Arnold, Astrid, Betsi (Elofs fru), Bojan.
Underst från vänster: Ingan, morfar Karl, mamma, pappa, Elof.

Reflexioner

Det har för mig varit en omtumlande läsning. Jag, liksom alla barn, lärde en gång känna mina föräldrar "från utsidan", som "åskådare" och deltagare i familjegemenskapen. Som yngste son, med fyra äldre syskon även "underifrån", kanske man kan tillägga. Den bild man som barn i en familj får av sina föräldrar är ytterst subjektiv och personlig, framväxt under många år i beroendeställning och

anpassning. Man genomlever alla faser, från den lilla babyens totala beroende, skolärens obligatoriska tvång och pubertetens kaotiska vända, till den dag vingarna bär för flykt ut i det egna luftrummet.

Dessa år är för många unga människor, och inte minst för mig själv, en upplevt oändligt lång vandring i "ofrihetens" hage. Här formas livsmönstren, normerna, moralen, attityderna, redskapen en människa bär med sig ut i vuxenlivet. Här söker man finna sin identitet i djungeln av alla begränsningar och möjligheter. Här måste livets grundläggande begrepp formas och integreras. Det kan vara svårt. Så många frågor växer fram under vandringen, så få svar ges. Vilsenheten blir lätt en följeslagare, som envist ger sig till känna i såväl vardagen som i svåra situationer. Just detta med mina föräldrars grundmurade kristna tro, vållade i mitt fall ofta svåra avväganden och ställningstaganden, speciellt under tonåren. Mina syskon hade lättare att anamma de regler, normer och förväntningar som gällde i huset.

Det är först i mogen ålder man får distansen och förståelsen, som gör att man kan ge en mer rättvis och rättvisande bild av sina föräldrar. Men efter läsningen av breven har, som jag tidigare nämnt, min bild inte bara djupnat. Den har också tätat och finjusterats, blivit mycket mera nyanserad och förstående. Det är fascinerande att reflektera över det faktum, att min pappa och mamma hade levt ett långt liv före mig! De var före mötet med varandra vuxna personer med gedigen yrkesutbildning och klar inriktning i sina liv, med drömmar och förhoppningar om en livspartner att älska, om ett liv i kärlek, rättskaffenhet och gudstro. De hittar till slut sin livspartner, ett val de gör utifrån en "gudomlig insikt", som tycks ha drabbat dem båda, så gott som omedelbart vid första mötet. Hela deras liv vänds upp och ner.

Vad är det då jag minns av alla mina år i familjegemenskapen? En komplex och svårbesvarad fråga! Det enkla svaret blir: "En oändligt lång och prövösam vandring emot frihet och självständighet, med en enda överskuggande längtan – att bli vuxen och få ta ansvar för mitt eget liv!" Det långa svaret skulle kunna vara: "En oändligt lång tid av längtan efter djup gemenskap och kärlek, som givetvis fanns

och gavs, men som alltmer ”tunnades ut”, till stor del beroende på mina föräldrars stora engagemang i församlingsarbetet och mina systers parvisa gruppering. Delvis också beroende på min egen strävan efter integritet och självständighet. De två äldsta bröderna höll givetvis ihop, eftersom endast ett år skilde i ålder. Mina två systrar sökte sig likaså naturligt till varandra. Jag, som ”minsting”, hörde inte hemma i någon av dessa allianser. Jag var för liten för att platsa hos mina bröder, och hade fel kön för att delta i systrarnas feminina intressesfär. Följden blev ett tidigt sökande efter gemenskap på annat sätt, till exempel genom kamrater eller att besöka ”snälla tanter” utanför familjen.

Men detta är en historia för sig, långt utanför denna boks intresseområde. Här handlar det helt om mina föräldrar, två unga brinnande människor, en bra bit in i vuxenvärldens möda och krav, som till slut finner varandra i en passionerad gemenskap. En händelse som är omstörtande och oväntad, eftersom båda befinner sig i den ålder, då de flesta jämnåriga redan etablerat sig i familjer. Såväl pappa som mamma antyder att de är förberedda och inställda på ett singelliv. Pappa är trettio två och mamma trettioett år gamla när de möts sommaren 1925. Båda saknar erfarenhet av samlevnad med en person av motsatt kön.

Detta möte kastar totalt om deras färdplaner i livet. Passionen tycks ha slagit ner som en blixtnedslag i bådars liv. Nästan omedelbart har de klart för sig, att de skall dela varandras liv för all framtid. Det är som om en dammlucka öppnas, och vattenfloden driver dem framåt med en kraft som är kompromisslös och obändig. Båda, speciellt pappa, är oerhört angelägen att visa vem han är och vad han vill. Båda är starkt troende kristna, som sätter all sin lit till Gud. I sina brev öppnar de upp sig själva på ett sätt, som man endast gör för den mest förtrolige. De visar total trygghet och tillit i relationen, redan från allra första början.

Jag har funderat grundligt över, hur mycket jag skall ”tycka högt” efter denna genomläsning. Det är klart att jag gör och har gjort många

reflexioner över det som skrivs i breven. Men jag har kommit fram till, att det här inte är min uppgift att ”tycka” saker om mina föräldrar och det de ger uttryck för. Undantaget är avsnittet ”Min mamma” som inleder boken. Jag anser för övrigt att breven talar sitt eget språk, och var och en får dra egna slutsatser och skapa sina egna uppfattningar. En del saker som skrivs kan möjligen uppfattas som kontroversiella eller stötande. Vi får betänka, att breven är skrivna i en annan tidsålder, för nästan ett hundra år sedan. Det är svindlande att tänka på, vad som hänt på alla plan i vår värld sedan dess. Tre fjärdedelar av nittonhundratalet plus tjugo år under tjugohundratalet har passerat med dess enorma tekniska, materiella och ekonomiska utveckling. Besinna också vad som hänt på det sociala och etiska planet. Den i dag frigjorda synen på samlevnad mellan könen, till exempel. Den är ju svindlande långt från de stränga och entydiga begrepp och krav, som mina föräldrar omfattade och höll heliga. Det kan säkert vara svårt att förstå, särskilt för dagens unga generation.

Jag vill ta upp ännu en aspekt, innan jag överlämnar läsandet till Dig. Varför sparade de all sin korrespondens? Under sin levnad var den ordentligt undàngömd och hemlig för den övriga familjen. Jag kan inte minnas att någon av mina föräldrar någonsin förklarade, varför allt skrivet skulle arkiveras och sparas. Förmodligen frågade vi heller aldrig. Det var ju först efter deras död omfattningen av det sparade materialet överraskade oss alla.

Var deras tanke och vilja, att detta totala utlämnande skulle delges ”VÄRLDEN” efter deras död? Vi kan bara gissa. All deras korrespondens och synliga kontakter med yttervärlden finns ju kvar. Predikningar, skrivelser till myndigheter, brev till vänner och bekanta, allt sparades. Var det meningen att just detta skulle ske, det jag i dag, vid åttiosju års ålder, tagit mig för? Att långsamt och med öppna ögon ta mig igenom alla dessa brev? Eller var det oföretagsamhet bara, att materialet inte förstördes före deras frånfälle?

Ingen vet svaret. Min tanke är, att de lät breven finnas kvar för att vi syskon en gång i tiden skulle läsa och lära känna dem på djupet! Kanske har vi alla en outtalad önskan, att en gång bli förstådda och älskade för den goda människa vi så gärna ville vara, men ändå inte

upplever att vi lyckas förverkliga. Jag har den största förståelse för den tanken. Visst går många av oss omkring med en känsla av att inte vara "förstådda" och "upptäckta" ända in i själen. Allt vi ville, som inte blev det vi ville. Allt vi önskade och som ändå blev något annat i slutändan.

7.8.1925

Mammas brev nr 1

Du kära Erik!

Nu är det afton på min första dag här (Djursätra brunn) och så fridfullt och lugnt, och jag måste få ihop några rader till Dig innan jag lägger mig. Mitt första ord skulle då vara tack, det stora tacket för allt Du redan givit mig. Dagarna efter de gångna veckorna ligger framför mig i mitt minne som ett band av skimrande pärlor, äkta pärlor, och jag kan bara inte fatta att det är lilla fattiga jag som är ägare därtill. Och det är Du som givit mig de flesta. Det är så stort och underbart. Att ens ungdoms ljusaste drömmar tagit gestalt och inte bara är ett formlöst intet. Och så till, när man så gott som släppt dem och försökt begrava dem för alltid. Det är så mycket tack och stilla jubel i mitt hjärta.

/ - - - /

Tror jag kommer att sova bättre hädanefter också. Med ett visst foto under kudden. Tänk Du! Och en bön för min gosse i nordanlanden innan jag slumrar. Nu tusenden god natt och ännu ett stort tack från

Din hjärtevän Gunhild

8 aug

Pappas brev nr 1

Älskade lilla Gunhild!

Så skildes vi åt för att träffas igen – snart, snart! Det ringer så underbart i mina öron, och klocksträngen drages från hjärtat. Jag känner mig så fattig på ord när jag står i begrepp att börja mitt första brev till dig, lillebarn kära, lillebarn mitt. Orden som skall brukas verka misshandlade och nötta. Jag ville helst kläda mitt hjärtas tankar i ord, skapade nu och för dig, och slippa de utslitna fraserna, som engelska missromaner och stygga satiriker lekt med. Men vad skall man sätta i stället för ”älskade”? Det vore lika svårt som att finna ringa ord som far och mor. Det lär inte bli något annat än den gamla historien som skall upprepas. Gud give dock att bakom klädnaden alltid måtte finnas en äkta pärla av sanning och renhet. Du förstår, lilla Gunhild, att jag ville nu och alltid ge dig det bästa jag äger. Men i denna värld av mycken ofullkomlighet lär det väl ibland bli rätt så lumpna trasor som anlända. Trötthet, förströddhet, jäkt – och vad mer är – komma att sätta sin stämpel på ett och annat. Då skall du försöka hoppas på bättre en annan gång. Redan nu känner jag att detta brev ej kan bli vad jag ville – men det är för tidens skull – och jag vill ju ej – som eljest annars – vänta på bättre tillfällen, för då blir du otålig. Men i gengäld får du ta ’t med alla ojämnheter och kantigheter. Du får öva dig i att med akrobatisk smidighet hoppa från en tanke till en annan, ihågkommande att – såsom redan skett på denna stund – telefonen ringt flera gånger, pojken knackat på dörren och anmält sig till lägret som skall hållas på måndag, tisdag och onsdag – och annat dylikt. Jag sätter mig ner

och skriver några rader. Jag springer bort på någon förrättning, och först följande dag är jag redo att taga mig en liten språkstudium med dig igen. Om det vore så väl att jag finge mina nattliga drömmar fästade på papper, då skulle det ej tryta brev må du tro. Jag har ännu ej kommit i arbetstagen. Ännu går jag och drömmer om det underbara som kommit in i mitt liv genom dig. Jag är riktigt yr i mössan, Jag går och småler för mig själv och tycker att de tråkiga människorna borde se att det är något särskilt med mig.

Jag gör ofta bilturer till Växbo och promenerar neråt en sjöstrand. Jag sitter lite emellanåt på en tuva i skogen med underliga känslor i bröstet och en besvärande stockning i halsen, som hindrar orden att komma fram. Jag sträcker tafatt ut en hand, och tycker jag tar mig löjlig ut. Jag vet sannerligen inte hur det skall bli. Men någon som satt med ansiktet bortvänt. Jag undrar förresten om hon inte var ganska upprörd, manade mig att säga vad jag tänkte. Det var inte så lätt det, du, och – det gick inte så lätt heller. För det brann oro och bävan i ett människo-hjärta. Men värmen från hennes heta kind spred en stilla ro över min själ, som sedan inte vikit. Och den fasta punkten för alla mina stormiga tankar blev minnet av min första ”erövring” – vågar jag kalla din stora gåva så? Den blev för mig vår trolovnings sakrament.

Rengsjö – Mohed – Landafors – Kilafors – en underlig Eriksgata i sanning! Tack för vad du då gav! Gunhild, du får icke anse mig barnslig, då jag inför dessa ofattbara under blev vek och svag! Jag är och förblir ett oförfalskat stycke natur så länge jag lever. Dom sa om mig på pojklägret i Håtuna: Han är en pojke och han blir aldrig annat än pojke. Men jag vet, att vårt liv och vår gåva har andra krav på oss. Jag förstår att ”av flärd och lek kan själen icke leva”, på drömmar – om aldrig så ljuva – kan ej vår kärlek byggas upp och bli stark. Jag inser ock att det gäller att hushålla med känslor och ord, så att de ädlaste stämningar ej blir död slentrian, som hota livet. Men vi hinna väl bli förståndiga. Vi får väl följa hjärtats röst, men under ständig fruktan och bävan för vår frälsning. Utan övermod – med idel bön och tacksägelse till Gud! Då taga vi ej från Gud vad Gud tillhör!

Nu är det kvällsdags, och trött min ande till vila skrider – klockan är snart 10 och jag har ännu ej börjat med min predikan. Så får det inte vara, du, jag vet det! Men jag har ej haft tid förr. I går kväll skrev jag det brev, som jag först av allt måste skriva. Gud förlåte! I morgon skall jag på lasarettet klockan 9.30. Begravningarna bli 10.30, högmässan klockan 11. Klockan 5 em ha vi ungdoms-möte i Lottefors – i min backe där. Och på måndag morgon starta mina pojkar till lägret. Du ser alltså, att före torsdag skulle jag inte ha kunnat få tid att skriva en enda rad. Därför måste jag ta denna kvällsstund.

Bara en sak innan jag säger god natt. Nu vet Bakke det! Vi sutto på trappan och pratade. Jag frågade: ”När skall du gifta dig?” – ”Om två år. Och du?” – ”Om ett”, svarade jag skrattande. ”Nästa sommar!” Men han begrep ingenting, utan tog det som ett skämt. Jag sa emellertid åt honom: ”Det är sant, det!” och så bekände jag. Du skulle ha sett! ”Ta mig i hand på det!” Sedan blev det ett hjärtligt famntag. Inte hade han väntat det. Nu skrattade vi på nytt åt orden: ”Det blir ett långt Finspångmöte det här! Ja, det tycks aldrig ta slut!”

Gud signe dig, du vännen min! God natt! Fader, i Dina händer befalla vi vår ande!

Söndag middag – den 9.8:

Äntligen får jag sätta mig med din lilla avbild framför mig i en liten svart ram – lagom stor att ha i västfickan. Vi voro i prostgården på kyrkkaffé, men det smakade inte, för jag längtade hit. Så löjligt det låter – men jag hoppades att i morse få några rader från dig. Det var ju ej möjligt. Förresten måste jag ta ’t med ro. Ännu hettar min kind och skälver mitt hjärta. Jag måste sänka gradtalet till det normala i fortsättningen. Det blir ju eljest lätt feber strax efter ett operativt ingrepp.

Jag förstår ej att jag i dag klarade högmässan. Alla tankar som

jag sökte samla omkring texten i går kväll gick åt annat håll. Kan du gissa vart? Men lyckligtvis somnade jag tungt och sov som en bastant ekstock hela natten – så jag känner mig somnambul fortfarande!

Här går jag och tittar på alla trevliga hus och lägen, och uttalar en stilla önskan att någon där måtte flytta. Mina värdinnor äger en trevlig gård på vägen till lasarettet. I övre våningen bor en major, som jag inbillade mig borde lämna Bollnäs. Det var tyvärr inte så.

Och så angående din uppsägning av plats! Det måste vi tala om snarast. Kan och vill du bo i ditt hem? Hur länge du behöver får du väl själv räkna ut. Så tycker jag, att du skall försöka få komma hem till jul. Tänk om vi skulle kunna träffas vid jultiden! Allt det där får du pröva under samråd med de dina. Nu vet jag bara att jag längtar att få förenas med dig, ju förr dess hellre.

/ - - - /

Nu skall du hjälpa mig att göra upp ett förslag (på möbler). Tala om vad som redan finns. Det gäller att ta itu med saken på en gång. Tiden går fort. Jag vill ej förhastna mig, utan få en verkligt personlig stil och smak så att det ej blir ett auktionshem eller ett NK-hem. Vi skola älska fram varje detalj. Heller ett bristfälligt i början. Tids nog blir det fulltaligt. Jag har så många konstnärsvänner, att jag tror mig om att kunna få hjälp där i råd och dåd.

Det är så många tankar som tränga på. Om allt mellan himmel och jord skulle jag vilja tala. Nu skall jag emellertid ta mig en liten vilostund innan jag reser till Lottefors. Jag tänkte egentligen sända med ett kartblad från Bollnäs, men det får jag göra nästa gång så får brevet gå i dag. Du erhåller här ett beläte av din präst. Om det är lämpligt att din far får erhålla något kort av mig, så kanske du kan ge honom ett av de andra du fick, så vitt jag ej skall skicka ett. Det där får du ordna. Jag tror att min mamma och pappa gärna vill ha ett av dig! Hälsa din far med sonlig vördnad från din vän! Och du, Gunhild, min famn och mitt hjärta!

Din Erik

9 aug

Pappas brev nr 3

/ - - - /

I gossens lek och ungdomens yra ha vi ett lyckobehov. Vi jaga efter en livets rikedom – på våra olika sätt. Men ”lycka” är ett missbrukat ord. Verklig lycka är något helt annat än man vanligen föreställer sig. Lycka är t.ex. ej själviskhet. Ej heller är det att härska eller ”ha tur”. Snarare att tjäna och vara trogen. Lycka är den sällhet Gudslivet skänker.

/ - - - /

Räknar jag med dagens anförande i Annefors kapell har jag sedan i söndags talat tio gånger förutom de korta ord jag talat vid de sjukbesök som vi i dag gjorde i Finnskogen.

/ - - - /

Du vet att jag redan förut har gott om konstverk. Jag har nu tre nya. Vi har här i Bollnäs (i Tjäle förresten) en mycket duktig karl som målar oerhört modernt – kubism kallar han det själv. Men han har verkligen stiliga saker. Jag köpte (!) en akvarell av honom – men bara för femton kronor. Du skall inte tycka illa om den. Och så har jag fått Delsbos två tavlor. Det var ett litografi – ett Kristushuvud i Dürers stil med ett egendomligt uttryck men med konst utförd. Och en etsning med motiv från Visby. Det är i alla fall värdefullt att bli ägare av konst – och från så olika håll och arter. Jag medger att jag inte vet människor mer intressanta än konstnärer. Dom står i en klass för sig bland människor. Jag bortser från konstskojare förstås som är rena humbugen. Men

deras konst är deras liv. Där ge de sig själva. Sträva efter det personliga, frukta efterapningen. Där möter man människor. Vinna de en vän så ge de sig. De räknar ej med pengar – det är också deras svaghet. Men de låta hjärta och känslor tala.

Nej, nu skall förståndet tala. Det säger: Gå och lägg dig. Klockan har blivit halv ett. Jag tassar även i natt fram till din huvudkudde och upprepar vad jag varje afton gör. Sov gott, du kära!

Nu skall jag – fredag middag – gå ut med ditt brev. Det blir alltså bara några slutord idag. Jag hoppas att du hunnit stava dig igenom ända hit. Jag skriver som du ser fort, förkortar ibland, men du lär dig väl snart. Du får ursäkta min vanvårdade stil som kan vara bra om jag vill. Jag säger som de medeltida skribenterna: ”Banna inte skrivaren. Läsaren bör ock ha besvär med brevet!” Och en sak till! Så här långa epistlar får du bara ibland. Jag bör av flera skäl inskränka, annars blir du ledsen om det en dag kommer ett kort brev. Men det får du inte bli. Jag skall försöka med kortare brev nästa gång – men jag är väl lite pratsam av mig kan jag tro.

/ - - - /

Och nu, min kära lilla vän, Gud signe dig och vår kärlek så att den blir stor och ren, för var dag allt rikare.

Din egen präst och vän Erik

12 aug

Mammas brev nr 2

Min egen hjärtevän!

När jag fått Ditt kära, kära brev igår så skämdes jag över mina egna fattiga rader – så svala i jämförelse med Ditt glödande epos. Tack, Du älskade, för det och för alla korten! Nu har jag delat med mig åt Far och givit honom ett av de förra. Tack för den vänliga tanken!

Att du orkade skriva så långt första gången! Sakta, sakta gossen min, men tack ändå för all värmen som strömmar mig till mötes från de tättskrivna arken Så produktiv fruktar jag dock att jag ej kan bli, min penna flyter nog inte så ledigt. Men jag är så stilla lycklig över vår unga kärlek och går nog och ler för mig själv ibland ock. Nog är det underligt med oss två gamla förståndiga människor att vi blivit så itända. Men kanske är det för att det hela för både Dig och mig har hela morgonens friskhet, det nyas behag. Det är inga utslitna känslor vi bjuda varann, och det är jag synnerligen glad över. Hela min jungfrutids aparta längtan och behov av att få älska skall nu bli utlöst. Gud give jag kan ge med slösande hjärta åt en hängiven gossesjäl. Ty en pojke är Du, det håller jag med om, men jag håller av Dig för det. Kanske var det det oförfalskade och äkta som så omedelbart drog mig till Dig. Och måtte Du aldrig ångra att Du fäste Dig vid den gamla nissan. Jag tror dock jag har åtskilligt av barn i mig ock trots allt bittert jag fått pröva på. Men efter tåresåda kommer glädjeskörd, det har jag fått pröva. Gud är så god!

/ - - - /

Tur att jag ännu har semester så jag kan hinna med några möbelfunderingar. Du må tro det snurrade runt i mitt stackars huvud i går kväll med allehanda förslag. Men nog är det bäst Du lugnar Dig litet älskade gosse med möblerna. Du får väl först betala Din bilräkning, sa Du ju. Förlåt att jag är så praktisk, men nog hinna vi med på hela vintern att skaffa oss det nödvändiga utan att vi behöver förhasta oss. Först få vi väl tänka oss till vad slags rum vi ska behöva skaffa inventarier. Det är dyrt att skaffa möbler i vår tid som det är någon stil på. Vet ej vad Ni har för resurser däruppe i Bollnäs, men att beställa efter ritningar blir väl i regel kostbart.

/ - - - /

Blommor älskar jag så mycket, så det måste jag få lov att ha en del av. Du skulle sett mitt fönster i jungfruburen i Göteborg på försommaren hur det var en glödande massa av röda pelargoner. Och så har jag en vacker julkaktus, Du, som blommor två gånger om året med många blommor.

/ - - - /

Här är rysligt lugnt och skönt att vara och jag latar mig gruvligen och drömmer många drömmar, mest vakna förstås. I eftermiddag ha vi varit i riktiga skogen och haft kaffe med, och det var bedårande. Jag drömde mig till vår skog, Växboskogen, och att jag hade en präst vid min sida som satt och teg och inte visste vad han skulle våga säga ... Och inte hjälpte jag Dig en smula på traven heller. Men kanske ändå! Vet Du vad jag gjorde? Jo, jag bad, bad att Du skulle bli viss och klar i Ditt sinne. Kanske därav ron Du säger Dig ha fått. Gud give den kunde bli allt djupare och jag kunde hjälpa Dig till en stilla stark glädje och inte den oro som ännu brinner i Ditt hjärta. Jag ville ju inte vara Dig till hinder t.ex. då Du skall bereda Dina predikningar. Jag blir riktigt ängslig då Du talar därom. Men jag skall bedja så mycket mer för Dig, älskade.

/ - - - /

Du har en Växbotuva att fly till och smärre andra platser, men

lilla jag är så långt borta från allt. Nog är det rysligt att det skall vara så långt till min präst, alltid. Gud give mig tålamod då längtan brinner. Men tiden kommer väl att gå fortare sen, hoppas jag. Det är nog nyttigt, det här?

Nu har jag skrivit i ett kör så jag är trött i fingrarna. Det har ju ock blivit litet mer än sist. Nästan ett riktigt kärleksbrev. Jag är så oövad på dem ännu. Får väl säga god natt nu då klockan slagit tio. Undrar hur Du haft det på lägret med Dina gossar? Jag har varit där titt och tätt förstås! Tänk, i morgon är det en hel vecka sedan vi skildes! Men ock en vecka mindre tills vi råkas härnest.

/ - - - /

Nej, nu god natt, min egen älskade gosse! Gud signe Dig nu och alla dar. Han inneslute oss i sitt nådiga beskydd. Det är det viktigaste av allt.

Famnen full av hälsningar från Din Gunhild.

15 aug

Pappas brev nr 2

Du får förlåta mig om jag skriver så snart. Men i dag har jag det så härligt stilla och lugnt. En annan gång kanske jag bara får tid till lite kråkspark. Det blir ojämnt med epistlarnas innehåll och form. Och fast jag ser ditt varnande finger som menar att vi ej böra förta oss – ”Skynda lagom” – kan jag inte gärna tiga när jag är full av iver och längtan. Är vår lilla kärlekshistoria för oss själva något ofattbar så är den väl det än mer för de dina. Jag hissnar understundom för farten – trots min stora träning som chaufför. Jag som hela livet i detta hänseende varit idel eftertanke, som prövat och vägt, jag har nu så när glidit in i ”hamnen” såsom legendens sagoskepp! Det är ju därför ock som vi bör vara så aktsamma om våra minnen som vi måste leva av. Är det inte också därför psykologiskt riktigt att öppna sig så helt att vi kunna se in i varandra, ge oss hän så oförbehållsamt att vi bli oss själva – utan de band som ”förståndet” lägger? Ty där – i förståndet – ligger nog en smula av något främmande som kan verka förkonstling?

/ - - - /

Förr eller senare får jag en prästgård som skall möbleras osv. Mamma har ofta ”gnatat” att jag skulle börja lägga av tills jag skulle ”sätta bo” – även utan hustru – flickebarnet mitt! Nu ångrar jag mig för det blir mycket på en gång. Men jag är alltid optimistisk. Hela mitt liv har alltid ekonomispöket grinat åt mig – och alltid har det blivit lurat! ”Es redet sich” har varit mitt valspråk. Då jag skulle börja läroverket, flytta upp i gymnasiet,

resa till Uppsala – alltid var frågan: Hur skall det gå till? Det har gått utmärkt! Gud har lagt åt oss, bara lagom förstås, oftast lite nått, så hälsosamt nått! Han kommer att ordna den här saken finfint, älskade!

(Ett långt avsnitt handlar om vilket möblemang de skall ha i framtiden. Rum för rum går igenom. Båda berättar om sina preferenser och önskemål. Det avslutas med:)

Men Gunhild du, hur skall vi få ett piano? Det har jag verkligen önskat mig. Kanske vi skall önska det av – Bollnäs församling?

Så vi prata! Det är som om vi vore riktigt förståndiga och praktiska hushållare. Jag måste le när jag tänker på att jag håller på att ordna med dylikt – jag Erik Hårdelin, som eljest alldeles lämnat på båten alla bekymmer om bosättning. Jag har levat för böcker och konst – som ju är något högeligen ”opraktiskt”.

(Han berättar om alla uppdrag som ligger framför honom närmaste vecka och avslutar med:)

Men tycker inte du som jag att det räcker om jag talar om det som blivit gjort? Eljest får jag berätta om det andra två gånger. Erkänn också att jag inte har sagt många ”söta” ord i det här brevet. Jag har varit riktigt ”förständig”! Jag tycker därför att jag har rätt att som belöning få vara dåraktig ett enda ögonblick, bara så lågt att jag hinner giva dig en lång, lång kyss! God natt, lilla hjärtevännen min!

/ - - - /

I mannaminne vet jag inte om en sådan lindrig dag. Att efter högmässan få gå hem och göra vad man vill. Anders Hagaradt, kyrkoherde i Danderyd, med hustru och lite annat sällskap, träffade jag i kyrkan och tog honom upp på kyrkkaffe. Vad säger du om jag kommer att göra så i framtiden, vår framtid? Jag kan ej träffa en vänlig själ utan att vilja ge honom något. Tänk om jag kommer hem då huset är tomt och frågar: Hör du, lilla gumman, nu har jag tagit hem på middag ... Då måste du skratta och säga:

”Då får han ta ’t som vi har”. Alltid, förstår du, enkelt! Aldrig skall våra s.k. kalas flöda av mjölk och honung. Nej, huvudsaken är ju att ”få vara tillsammans”. Vi språka, spela och sjunga, då glömmer dom att vi bara hade skorpor till kaffet. Vi bjuder på hjärtevärm. Är det inte nog?

/ - - - /

Jag är så nyfiken på en hel del av dina förhållanden. Det blir riktigt kusligt när man skall ”förevisas”. Skall jag se mycket högtidlig och ”prelataktig” ut då, ta på mig prästrocken och – eventuellt anskaffa en röd snusnäsduk för hemtrevnadens skull? För dom funderar allt hit och dit hur den där bondprästen ska göra sig när han kommer till stan. Eller också tar jag på mig min gröna sportkostym med läderknapparna och sticker pipan i mun – utom inför din fader! Oj, oj, oj! Det skulle kunna bli en riktigt spännande scen – ”någons ankomst” – att inleda ett teaterstycke med: Jungfruns fader tar på sig sin mest kritiska min, sätter sig tillrätta i en bekväm stol mot en vägg där han kan se på föremålet genom hela rummet. Syskonen hysa blandade känslor inför den nye släktingen, den förståndiga äldsta systemen beslutar att möta honom med moderlig ömhet, de yngre, som kanske har litet av backfisch över sig, ha sammangaddat sig för att göra honom brydd på något sätt – men hysa i grunden vänliga känslor. Store bror möter honom med filosofiskt lugn och hälsar som en gammal bekant; den yngre resignerar men hoppas att det ”inte skall komma något skräp i slakten”.

Duvan själv, hon är röd som den rödaste pelargon i solsken, hon säger: Här är han! Sedan hon i tamburen med tårar i ögonen omfamnat honom och rättat till hans toalett som efter resan hela natten är något defekt. Hon vill ju att han skall ”göra sig”. Ty tänk om han blir en besvikelse! Nu står han där. Han ler, han tittar till höger. Han tittar till vänster. Där sitter – farbror – han skall väl säga så? Men han kanske får lov att vänta tills han ser effekten. Han skrider fram på darrande knän, snavar på mattan, löjtnanten och småflickorna flina, han ber om ursäkt, han är

ju sömnig efter resan. Alla se de ”fulla i klapp” ut. Flickungen har det värst. Det är kritiskt. Men – det är sant – det här är ju ingen roman! Allt faller sig helt naturligt. Farbror och Astrid och Valborg och Elof och- befinnas vara ovanligt hyggliga och människovänliga. ”Välkommen kära gosse, du var mig en lustig en som knöck våran syster i bilen – enleverade henne – doppa mera, du är väl hungrig, stackare!”.

Nu går Gunhild med honom upp på rummet så att han får göra sig i ordning till frukosten. Äntligen! Efter detta ögonblick ha vi längtat vansinnigt. Usch, vad vi rodna då vi kommer ner! Men nu är det som vi känt varandra hela livet. En sån trevlig måltid ha vi sällan eller aldrig intagit. Småningom blir man praktisk och gör husesyn o.s.v. ...

Nu har jag försökt mig på diktarbanan. Den fantasi jag äger har förtonat i luftens ljudvägor och allenast uppfattats av månens eller Mars inbyggare.

/ - - - /

Och nu: God natt, du kära lilla vännen min. När du skriver skall du tala om mycket och allt som kan intressera mig, om far och syskon och arbete och drömmar och verklighet och tankar och känslor. Jag behöver under hela den långa veckan då jag väntar på nästa brev ha mycket att ruva i och över. Men, som jag förr sagt, inte blir jag så här långrandig i framtiden. Småningom måste jag upptaga en och annan försummad korrespondens och då blir det lite kortare här.

Nej, god natt var det och vad som därtill hörer! Se föregående afton!

17 aug

Mammas brev nr 3

Älskade gossen min!

Om Du hade sett glädjen min nu i dag då jag fick Din långa epistel med sitt rika innehåll så retades Du säkert aldrig mer med mig om att Du inte skall skämma bort mig och inte skall skriva så långa brev och annat "trams" som Pappa säger. Innerligt tack Du käre för allt Du redan gett av Dig själv i Dina brev. Du förstår att jag är glad över varenda liten detalj jag får och läser redan Din stil nästan obehindrat. Tror Du månne vi kunna ge för mycket av varann i detta brev som nu äro vårt enda umgänge. Det är väl hårt nog att vi just strax efter vi riktigt funnit varandra skall behöva skiljas och leva så långt ifrån varann utan att kunna träffas på alla dessa månader. Skall tala om vad Din dumma flicka gjorde idag innan hon fått brevet. Jo, hon längtade så hon grät. Jag är bara rädd för en sak och det är att Du stjal för mycket av Din sömn till brevskrivning. Det är illa. Erik min, vad Du knogat under den gångna veckan. Ack, om jag finge vara hos Dig och måna om Dig riktigt. Men det dröjer länge, länge än. Gud give mig tålamod att bida!

/ - - - /

Nu sitter jag här och skriver med Bollnäskartan och min präst uppsatta framför mig. I lördags kväll då jag satt upp nästan alla mina Erikar på nattduksbordet och sist smusslade det sedvanliga under huvudkudden brast Astrid i gapskratt och sa att jag var som en sjuttonåring. Det skall bli gott när jag får vara ensam om alla tokerier och svärma ifred.

Här har dagarna gått ganska lugnt och stilla till i går. Vi ha blivit uppbyggda på aftonbönen i det s.k. kapellet av en frikyrkopastor, amerikaniserad, som verkligen var något av det krassaste och ytligaste jag hört. Inte tyckte jag förr i världen att de bjödo på så mager kost. Men jag känner nu mer än någonsin hur jag ändå lärt att älska vår kyrka och hur mycket man där har att vara glad och tacksam över.

I går firade jag åter en riktig söndag. Astrid och jag voro i Vårsås i högmässan och hörde en allvarligt gripande predikan om Jesus som gråter över människorna. Det var en ung präst, men hela hans framträdande var så anderikt och allvarsfyllt och väckande att det måste imponera. Det var välgörande efter vad som bjudits här. Och så sjöng han bra – och jag tänkte på min präst. Tyvärr blev Pappa åter dålig och fick ont i går eftermiddag, men jag läste högt ur ”Helg och högtid”, Manfreds sista bok, och hade även då en högtidsstund.

/ - - - /

Jag hade brev från en av mina ungdomar i Lundby häromdan. Hon är en mycket rar flicka och har visst fattat särskild tillgivenhet för mig. Hon brukar komma upp och prata ibland och nu längtar hon efter mig. Det är ändå en del personliga band jag knutit i Lundby vilka ej bli så lätta att slita. Det känns litet ändå att börja rycka i dem. Men vad gör man väl ej för den man har kär och mest av i världen! Du blir väl inte högfärdig av att jag säger det? Men glad hoppas jag! Hur är det väl möjligt att jag så fort kommit att skänka bort mitt hjärta? Det är så ofattbart, men så underbart! Att ha lov att älska och få igen! Gud hjälpe mig bli värdig min nya kallelse! Jag känner mig så ovärdig, men så rik. ”Kärleken upphör aldrig”

/ - - - /

God natt nu, kärestan min! Gud skydde Dig för alla faror och allt ont. Var försiktig med bilen. Sist en varm kram från

Din egen Gunbild